

Դ. Վ. ԴԱՐՐԻՆՅԱՆ

ԱՇՆԱՆԱՑԱՆ ԵՎ ԳԱՐՆԱՆԱՑԱՆ ՑՈՐԵՆԻ ՊԱՐԱՐՏԱՑՄԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ
ՓՈՐՁԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ ԹԱԼԻՆԻ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Թալինը Հայաստանի լեռնային շրջաններից մեկն է. նա գտնվում է ծովի մակերևույթից 1954 մետր բարձրության վրա:

Վերին թալինը, որը շրջանի կենտրոնն է, ունի համեմատաբար ավելի հարթ տարածություն, քան շրջանի մյուս գյուղերը: Կլիման այստեղ չոր կոնտինենտալ է, տարեկան տեղումների միջին քանակը կազմում է 498 մմ: Ուշ գարնանային ցրտահարություններ լինում են մինչև մայիսի 12-ը, իսկ վաղ աշնանայինը հոկտեմբերի առաջին տասնօրյակում:

Թալինի շրջանում տեղումների մեծ մասը լինում է վեգետացիայի առաջին շրջանում, իսկ վերջում՝ նվազում է, այդ հանգամանքը բացասաբար է անդրադառնում հատկապես գարնանացանների վրա:

Դաշտային փորձերը դրվել են բաց շագանակագույն կարբոնատային հողերի վրա, անջրդի պայմաններում, չորս կրկնողությամբ: Յուրաքանչյուր փորձամարդի մեծությունը եղել է 120 ֆմ: Հանքային պարարտանյութերից օգտագործվել են՝ ազոտ—ամոնիակային սելիտրայի, ֆոսֆոր—հասարակ սուպերֆոսֆատի և կալիում—կալիում քլորիդի ձևով:

Վեգետացիայի ընթացքում կատարվել են ֆենոլոգիական դիտողություններ բույսերի թփակալման, հասկակալման և հասունացման ժամանակ:

Բերքահավաքի հաշվառումը կատարվել է մաքուր բերքը կշռելու և փորձնական խրձի կալման մեթոդով: Փորձերի տվյալները ենթարկվել են մաթեմատիկական մշակման վարիացիոն ստատիստիկայի մեթոդով: Փորձահողամասին կից կատարվել է հողային կտրվածք:

Սնուցման ազդեցությունը աշնանացան ցորենի բերքի վրա

Թալինում, հացահատիկային կուլտուրաներից, աշնանացան ցորենը կազմում է ցանքի 2/3 մասը, իսկ գարնանացանը՝ 1/3: Բարձր բերք ստանալու համար անհրաժեշտ է մյուս ագրոմիջոցառումների հետ միասին կատարել նաև սնուցման աշխատանքներ:

Փորձը դրված է եղել Վ. Թալինում, «գյուղի տակ» կոչվող հանդամասում, բաց շագանակագույն հողում: Ստորև բերում ենք սնուցման փորձի արդյունքները (աղյուսակ 1):

Ինչպես երևում է տվյալներից (աղյուսակ 1) ազոտական պարարտանյութերը տվել են բերքի զգալի հավելում: Ֆոսֆորական և կալիումական պարարտանյութերը, ազոտի ֆոնի վրա, բերքի հավելում չեն տվել, չնայած այդ հողերի ֆոսֆորով աղքատ լինելուն:

Մնուցման ազդեցությունը աշնանացան ցորենի բերքի քանակի
և որակի վրա (Սպիտակահատ)

Վ. Թալին, 1951 թ.

Փորձի սխեման	Միջին բերքը ց/հ $M \pm m$	Բերքի հավելում		1000 հատիկի կշիռը գ	%-ով բացարձակ չոր նյութի մեջ	
		ց/հ	%		ընդհա- նուր ա- ղոտ	հում պրո- տեին
Առանց պարտացման	$11,1 \pm 1,1$	—	—	34,71	1,89	10,77
N_{40}	$15,7 \pm 0,8$	4,6	41,4	34,34	2,18	12,43
$N_{40}P_{36}K_{37}$	$16,1 \pm 1,3$	5,0	45,3	34,44	2,08	11,86

Այս հանգամանքը հավանաբար բացատրվում է նրանով, որ սնուցման ձևով տրված սուպերֆոսֆատը Թալինի ուժեղ կարբոնատային հողերում, և այն էլ անջրդի պայմաններում, բույսերի կողմից չի օգտագործվել և մնացել է հողի մակերեսային շերտում:

Հատիկի անալիզի տվյալներից պարզվել է, որ պարարտացման հետևանքով ցորենի մեջ աճել է հում պրոտեինի պարունակությունը:

1952 թ. դրված սնուցման փորձում ազոտական պարարտանյութերը նույնպես տվել են բերքի զգալի հավելում (աղյուսակ 2), սակայն այս փորձում ամենաբարձր բերք ստացվել է ազոտական, ֆոսֆորական և կալիումական պարարտանյութերի համատեղ կիրառումից:

Աղյուսակ 2

Մնուցման ազդեցությունը «Սպիտակահատ» ցորենի բերքի
քանակի և որակի վրա

Վ. Թալին, 1952 թ.

Փորձի սխեման	Միջին բերքը ց/հ	Բերքի հավելում		% -ով բացարձակ չոր նյութի մեջ	
		ց/հ	%	ընդհա- նուր ա- ղոտ	հում պրոտեին
Առանց պարտացման	$12,5 \pm 0,8$	—	+	2,01	11,46
N_{40}	$14,3 \pm 1,0$	1,8	14,4	2,15	12,26
$N_{40}P_{36}$. . .	$15,9 \pm 1,1$	3,4	27,2	2,42	13,79
$N_{40}P_{36}K_{37}$.	$17,5 \pm 1,6$	5,0	40,0	—	—

Փորձի արդյունքները ցույց են տալիս, որ հանքային պարարտանյութերը նպաստում են բերքի ոչ միայն քանակի, այլև որակի բարձրացմանը (աղյուսակ 2):

Ինչպես ցույց են տալիս աղյուսակ 3-ի տվյալները այս փորձում գարնանացան ցորենի բերքը շատ ցածր է ստացվել, համեմատած աշնանա-

ցան ցորենի բերքի հետ: Սա պետք է բացատրել նրանով, որ փորձը անջրդի էր, և բացի այդ, վեգետացիայի ընթացքում երկար ժամանակ երաշտ էր, իսկ հետագայում եղած տեղումները՝ աննշան: Այդ պատճառով էլ տրված պարարտանյութերը լրիվ չեն յուրացվել բույսերի կողմից:

Ա Ղ Յ Ր Ը Ն Ա Կ 3

Հանքային պարարտանյութերի ազդեցությունը զարնանացան (Գալգալոս) ցորենի բերքի քանակի և որակի վրա տեղաբնիկ պայմաններում

Վ. Թալին, 1951 թ.

Փորձի սխեման	Միջին բերքը g/հ $M \pm m$	Բերքի համ- վելում g/հ	1000 հատիկի կի կշիռը գ	Յ/ո-ով բացարձակ չոր նյութի մեջ	
				ընդհա- նուր ա- զոտ	հում պրո- տեին
Առանց պարարտացման	$3,6 \pm 0,2$	—	31,72	3,39	19,32
N_{60}	$3,9 \pm 0,4$	0,3	31,59	3,57	20,35
$N_{60}P_{60}$. . .	$4,4 \pm 0,3$	0,8	32,69	3,41	19,44
$N_{60}P_{60}K_{60}$.	$4,4 \pm 0,3$	0,8	33,67	3,18	18,13

Այսպիսով, աշնանացան և զարնանացան ցորենի պարարտացման գաշտային փորձերի արդյունքները ցույց են տալիս, որ Թալինի շրջանի հողակլիմայական պայմաններում հանքային պարարտանյութերը զգալի չափով բարձրացնում են ցորենի բերքատվությունը, ըստ որում փորձարկված պարարտանյութերից ամենաբարձր էֆեկտ ստացվում է լրիվ պարարտացման վարիանտում, իսկ առանձին պարարտանյութերի էֆեկտիվությունը ներկայացնում է հետևյալ նվազող շարքը $N > P > K$:

Д. В. ДАРБИНЯН

РЕЗУЛЬТАТЫ НЕКОТОРЫХ ОПЫТОВ ПО УДОБРЕНИЮ ОЗИМОЙ И ЯРОВОЙ ПШЕНИЦЫ В ТАЛИНСКОМ РАЙОНЕ АРМЯНСКОЙ ССР

Р е з ю м е

Результаты опытов показали, что в условиях Талинского района минеральные удобрения в значительной степени повышают урожай пшеницы. Отдельные минеральные удобрения по их эффективности располагаются в следующем порядке: $N > P > K$.

